

INTERVIJA AR ASTRONOMA MAZMEITU INGRĪDU ŽAGGERI

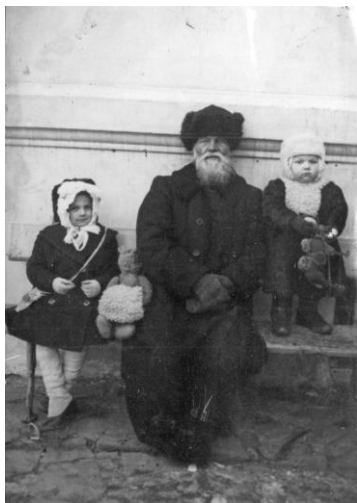
Intervē LU Muzeja eksperts Ilgonis Vilks, 2020. gada 21. augusts

Astronoms Alfrēds Žaggers, Latvijas Universitātes Astronomiskās observatorijas direktors. No I. Žaggeres ģimenes arhīva

I. Vilks: Jūs esat astronoma Alfrēda Žaggera mazmeita. Pavisam viņam bija trīs bērni. Lūdzu, pastāstiet par saviem radiem.

I. Žaggere: Alfrēda Žaggera tēvs **Miķelis Žaggers** (1837 – 1919) bija rakstvedis Aizkraukles draudzē. Viņš apprecējās ar **Minnu Šteinu** (1837 – 1910), ģimenē piedzima trīs bērni, pats **Alfrēds Žaggers** (1878 – 1956), kura otrais vārds ir Emīls, brālis **Artūrs Rihards** (1865 – 1945) un māsa **Veronika Eiženija Līdaka** (1874 – 1949), dzimusi Žaggers. Arī brālis Artūrs dzīvoja Aizkrauklē.

Alfrēda Žaggera tēvs Miķelis, iespējams, ka ar jaunākajiem bērniem Veroniku (pa kreisi) un Alfrēdu. No I. Straudovskas ģimenes arhīva

Alfrēda Žaggera brālis Artūrs ar sievu **Annu Žaggers**, dzimušu Hanimāggi. No I. Straudovskas ģimenes arhīva

Alfrēds Žaggers apprecējās ar manu vecomāti **Natāliju Rudzīti** (1885 – 1970), kura kļuva Natālija Žaggers. Viņiem arī bija trīs bērni: meita **Nora Galviņa**, dzimusi Žaggers (1910 – 2006), vecākais dēls (mans tēvs), **Konstantīns Žaggers** (1914 – 1984) un

jaunākais dēls **Andrejs Genādijs Žaggers** (1915 – 1982). Nora un Konstantīns piedzima Rīgā, bet Andrejs – Rostovā pie Donas, jo Mangaļu jūrskolu, kur Alfrēds Žaggers strādāja par skolotāju, pirmā pasaules kara laikā evakuēja uz Krieviju. Vēlāk ģimene kopā ar skolu nonāca Gelendžikā, kur ik pa brīdim mainījās vara, pilsēta krita te „balto”, te „sarkano” rokās. Vecmāmiņa atceras kādu kratīšanu dzīvoklī. Kā gadījās, kā ne, bet dzīvoklī bija patronas, kuras ar steigu sabāza spraugās starp grīdas dēļiem. Kratīšanas laikā mazie bērni, kas to bija redzējuši, sāka knibināties ap slēptuvi un vilkt patronas ārā, taču viss beidzās laimīgi. 1920. gadā Alfrēds Žaggers ar ģimeni atgriezās Rīgā.

I. Vilks: Tā sanācis, ka Jūs vectēvu neesat satikusi, jo viņš devās trimdā uz Vāciju, bet ko ģimenē par viņu stāstīja?

I. Žaggere: Viņš esot bijis kolosāls pasniedzējs, kurš lietoja uzskatāmus, tēlainus, prātā paliekošus salīdzinājumus, lai mācību vielu padarītu vieglāk saprotamu. Skaidrojot kādu astronomijas jēdzienu, viņš esot izmantojis „Kaupēna likumu”: Ja kādam kaut kas ir, tad to atņem, bet ja kādam nekā nav, tad dod klāt. Vecmāmiņa pēc otrā pasaules kara saņēma valsts pensiju par A. Žaggera lielajiem nopelniem precīzo pulksteņu uzstādīšanā un laika dienesta izveidošanā.

Alfrēds un Natālija Žaggeri. LU Muzeja krājums

I. Vilks: Periodikā atradu ziņas, ka ap 1927. gadu Natālijai Žaggerei bija savs kosmētikas salons.

I. Žaggere: Viņi dzīvoja Krišjāņa Barona ielā 37. Kā jau lepnos dzīvojamos namos pieņemts, droši vien dzīvoklim bija divas daļas un ieejas – privātā daļa un „pieņemamā daļa jeb kabinets”. Ļoti iespējams, ka Natālija nodarījās ar kosmētiku, jo viņai pašai bija ļoti svaiga, kopta sejas āda. Viņa izmantoja to, ko tagad sauc par pīlingu, un arī centās aizkavēt profesora Žaggera matu atkāpšanos no pieres. Pēc otrā pasaules kara vecmāmiņa šuva apģērbu, to viņa apguva pašmācības ceļā. Es vēl tagad atceros kādu skaistu audumu, kas laistījās divās krāsās.

Bet tas nav viss, mana vecmāmiņa bija ļoti izglītota sieviete. Kad Alfrēds Žaggers ārzemju ceļojumos lasīja lekcijas, viņš runāja latviski, bet Natālija pēc vajadzības tulkoja vācu, angļu vai franču valodā. Atceros kādu gadījumu pēc otrā pasaules kara, kad pie vecmāmiņas ciemojās draudzenes, bet es spēlējos turpat istabā. Kad viņas negribēja, lai es saprotu, ko runā, viņas sarunājās vāciski. Kad es biju vācu valodā jau nedaudz ielauzījusies, viņas pārgāja uz angļu valodu...

Natālija Žaggere vecumdienās. No I. Žaggeres ģimenes arhīva

I. Vilks: Alfrēda Žaggera meitu Noru 1941. gada 14. jūnijā izsūtīja no Latvijas.

I. Žaggere: Nora Žaggere studēja jurisprudenci. Viņa apprecējās ar bagātas dzimtas atvasi – **Eiženu Alfrēdu Galviņu** (1909 – 1941) un kļuva Nora Galviņa. Galviņiem piederēja nams Lāčplēša ielā 35, tur mums vēlāk ilgu laiku bija dzīvoklis. Izsūtīja Noru un viņas vīru, arī vīramāti un vienu no dēliem – Kārli (1934 – 1944). Otrs dēls Jānis tobrīd bija ļoti slimš, tāpēc viņu atstāja Rīgā. Jāni izaudzināja mans tēvs Konstantīns.

Alfrēda Žaggera ģimene. No kreisās: Natālija, klēpī kaķis Pičs, Andrejs, Alfrēds, Nora, Konstantīns. No I. Straudovskas ģimenes arhīva.

Eižens bija aizsūtīts uz Soļikamsku, kur mira 1941. gadā. Gandrīz visi viņi gāja bojā izsūtījumā, tikai Nora palika dzīva. Varbūt, ka viņu izglāba apķērība, jo viņa uzdevās par bērnu ārsti. Pieredze bērnu audzināšanā taču bija, latīņu valodas zināšanas arī. Pat ģinekologs **Voldemārs Šeffs** (1904 – ?), ar kuru Nora iepazinās

izsūtījumā un vēlāk apprecējās, nespēja uzreiz viņu „atšifrēt”. Viņiem piedzima dēls Roberts Andrejs. Ar Robertu uz rokām Nora atgriezās dzimtenē. Pēc atbrīvošanas krustmāte, kas paturēja uzvārdu Galviņa, dzīvoja kopā ar Voldemāru Šeffu Ļeņingradā.

I. Vilks: Un kā klājās Alfrēda brālim Andrejam?

I. Žaggere: Andrejs Žaggers apprecējās Montu Sūnu, pēc laulības Žaggers, viņiem arī bija trīs bērni – Valdemārs Žaggers, Regīna Raubiške un Nora Eglīte. Nora kādu laiku darbojās Latvijas Astronomijas biedrībā. Arī Andrejs un viņa dēls Voldemārs bija izsūtīti, uz Vorkutu.

I. Vilks: Jūsu dzimtā ir daudzas personas ar uzvārdu „Žaggers”. Kā izdevies saglabāt dubulto „g”?

I. Žaggere: Es reizēm saku, ka man ir 2R un 3G, proti, manā vārdā un uzvārdā ir divi „r” burti un trīs „g” burti. Žaggers ir uzvārds ar senām saknēm, tāds tas bija gan „cara laikos”, gan padomju laikos. Taču to saglabāt nebija viegli. Kad notika pasu maiņa, man gribēja piešķirt uzvārdu „Žagere”. Es iebildu, tikai pēc garākas runāšanas pasē ierakstīja pareizo uzvārdu.

I. Vilks: Jūs ģimenē esat vienīgais bērns. Lūdzu, paraksturojiet savus vecākus un bērnību.

I. Žaggere: Mans tēvs Konstantīns Žaggers bija fizikulas skolotājs Gaujienas vidusskolā, tur viņš iepazinās ar manu mammu **Margrietu Gražansku** (1923 – 2006), kas arī bija fizikulas skolotāja.

Ingrīda Žaggere ar vecākiem Konstantīnu un Margrietu. No I. Žaggeres ģimenes arhīva

Viņi bija lieli sava darba entuziasti, piemēram, mans paps tā uztrenēja 5. klasi, ka tie spēja uzvarēt sacensībās krietni vecākus bērnus. Vēlāk Konstantīns un Margrieta pārcēlās uz Rīgu un apprecējās. Tēvs strādāja Tramvaju trolejbusu trestā par galapunkta dispečeru, mamma strādāja Rīgas Centrālā universālveikala konditorejas nodaļā. Es piedzimu 1952. gadā. Atceros ciemošanos pie mammas darbā, vitrīnas pilnas ar konfektēm, tas taču ir katra bērna sapnis, vai ne?

Tā kā es bieži slimoju, daudz laika pavadīju mājās lasot, skolā ņēmu grāmatas no bibliotēkas. Es mācījos Rīgas Natālijas Draudziņas 7. vidusskolā, mēs bijām pēdējā klase, kas pabeidza mācības vecajā ēkā Ģertrūdes ielā 32. Mācības man ne sevišķi interesēja, es aizrāvos ar metāla ķēdišu izgatavošanu, pēc skolas beigšanas Poligrāfiķu kluba Tautas universitātē apguvu dzintara un metāla apstrādi. Gandrīz katru dienu gāju uz teātri, jo Jaunatnes tātris atradās turpat blakus ēkā. Bet viens skolotājs tomēr bija harizmātisks, mācēja aizraut skolēnus. Tas bija matemātikas skolotājs **Verners Straupe**, kurš bija Latvijas Universitātē studējis astronomiju. Viņa mācību stundas neiekļāvās standartos, ārpus matemātikas vielas, kuru es beidzot sapratu, viņš mums stāstīja par lidojošajiem šķīvīšiem, ārpuszemes civilizācijām, noslēpumainajām Maču Pikču drupām, Naskas figūrām tuksnesī, kas īsti redzamas tikai no augšas... Viņš aizrāvās arī ar jogu un astroloģiju. Varbūt tāpēc viņam lika no skolas aiziet.

Ingrīda Žaggere. Foto no Facebook profila

I. Vilks: 20. gadsimta pēdējā ceturksnī Jūs darbojāties Latvijas Astronomijas biedrībā (tagadējais nosaukums). Kā radās interese par astronomiju?

I. Žaggere: Tas bija Verners Straupe, kas pievērsa manu uzmanību vectēva, profesora Žaggera veikumam, viņš arī mani ap 1970. gadu „ieveda” Astronomijas biedrībā. Biedrībā es uzzināju par GPS tehnoloģiju zemes gabalu uzmērīšanai, tolaik tas bija liels jaunums. Atceros, ka tika demonstrēta aizraujoša dokumentālā filma par *Voyager* planētu zondēm. Esmu cītīgi apmeklējusi sanāksmes, novērojusi spožās 20. gadsimta nogales komētas, pati apguvusi un mācījusi pazīt zvaigznes savai vecākajai meitai Aleksandrai. Lāčplēša ielas mājai, kur dzīvojām, bija stikla jumts, tur gājām skatīties zvaigznes. Mani fascinē arī Saules lēkti īpašos datumos, piemēram, Jāņos vai Lieldienās. Savukārt mana jaunākā meita Austra Helēna aizraujas ar fotogrāfiju.

I. Vilks: 2014. gadā Jūs piedalījāties erudīcijas pasaules čempionātā, Latvijas sektorā. Kā veicās?

I. Žaggere: Biju pirmajā trīsdesmitniekā. Šajās sacensībās, kuras organizē Erudītu līga, un kurā arī es darbojos, cenšos piedalīties katru gadu. Piedalos arī Latvijas Radio spēlē „Lieliskais piecinieks”.

Sarunas noslēgumā mums pievienojās Alfrēda Žaggera māsas Veronikas mazmazmeita **Ivonna Straudovska**, kura bija atnesusi ģimenes foto albumus. Paldies Ivonnai un Ingrīdai par fotogrāfijām, kas izmantotas šajā intervijā, un kuru elektroniskās versijas turpmāk papildinās Latvijas Universitātes Muzeja krājumu.

No kreisās: Ingrīda Žaggere un Ivonna Straudovska
Astronomiskās observatorijas pulksteņu istabā. I. Vilka foto